

Chanoeka & *de rechtvaardigen*

Chanoeka in Lieberose

Het stormde buiten hard, de sneeuw en de koude wind bestormde de houten barak. Tijdens de koude winter van 1944 deelde de jonge Hugo Gryn in Lieberose een barak met zijn vader. Eén van de mede gevangenen herinnerde hen dat het deze avond de eerste avond van het Chanoeka feest was. De vader van Hugo kwam direct in actie en bracht een merkwaardig gevormd kleischaaltje tevoorschijn. Hij scheurde een stukje van zijn uniform af en maakte hier een lont van die hij dompelde in zijn kostbare, maar nu gesmolten rantsoen margarine. Voordat hij de bracha kon zeggen, liet Hugo een protest horen tegen deze verspilling van voedsel. De boter kon toch beter op een stuk brood worden gesmeerd dan het te verbranden? Op dat moment keek de vader van Hugo de jongen aan. “Hugo,” zei zijn vader, “jij en ik weten dat een persoon een lange tijd kan leven zonder voedsel. Maar Hugo, ik zeg jou, een persoon kan geen enkele dag leven zonder hoop. Deze Menorah is het vuur van hoop. Laat het niet uitdoven. Niet hier, nergens. Denk hier aan, Hugo”.

De macht tegen de Tsaddikim

In de westerse cultuur van vandaag lijken wij soms de ware betekenis van Chanoeka te zijn vergeten. Verlichting, spelletjes en cadeaus zijn de pilaren van het feest geworden terwijl Chanoeka veel meer is dan een gezellig Joods familie feest. Onze broers en zussen die in de Sjoa hebben geleden kenden de ware betekenis van het Chanoeka feest. Chanoeka is een feest van hoop voor de rechtvaardige. Zo luidt het **El Male Rachamim** gebed dat tijdens Sjoa herdenkingen wordt gezongen:

Zeer barmhartige G'd, die in de hemel woont, schenk ongestoorde rust onder de vleugels van uw majesteit, te midden van de heiligen en reinen waar zij schitteren als stralen van het firmament. Aan alle zielen van de zes miljoen Joden, slachtoffers van de Sjoa, mannen en vrouwen, jongens en meisjes. Allen waren zij heilig en rein: onder hen bevonden zich grote geleerden en rechtvaardigen, ceders van de Libanon en meesters in de Thora.

Het kwaad dat ons overkwam in de Tweede Wereldoorlog was hetzelfde kwaad wat ons al eeuwen overkomt. Het is het kwaad wat zich richt tegen de **Tsaddikim**, de rechtvaardigen van Hashem. Het is het kwaad wat zich tegen de Rechtvaardige, Hashem Baruch hoe richt. Het is het kwaad van Edom; de macht die zich tegen de G'd van Yisraël richt en de uitwissing van Yaäkov voor ogen heeft, overeenkomstig het kwaad van Esav. Door alle eeuwen heen is ons volk met deze macht geconfronteerd. Of het nou Pharao, Amelek, Bileam, Haman, Constantijn de Grote of Hitler was; stuk voor stuk was het dezelfde macht die zich keerde tegen Yaäkov. En tijdens het Chanoeka feest herdenken wij de overwinning op de macht van Antiochus IV, de Hellinistische koning.

Antiochus' duisternis

Alexander de Grote was koning over Macedonië en had één van de grootste wereldrijken van de oudheid en wordt beschouwd als één van de meest succesvolle bevelhebbers uit de wereldgeschiedenis. De meeste Joden waren in die tijd teruggekeerd uit de ballingschap, maar namen vaak de Hellenistische(Griekse) cultuur van Alexander de Grote over. Desondanks liet de heerser godsdienstvrijheid in zijn rijk toe. Flavius Josephus schreef in een van zijn werken dat Alexander de Grote zelfs op een dag Jeruzalem zou hebben bezocht. Op het moment dat Alexander de Grote stierf viel zijn rijk ineen en werd dit rijk uiteindelijk na veel strijd in vier delen gesplitst.

Meer dan een eeuw later na de dood van Alexander de Grote kwam er een nieuwe heerser aan de macht. Zijn naam was de Hellenistische heerser Antiochus IV. Hij heersde met een ijzere vuist en vervolgde het volk Israël. Dit deed hij niet zozeer om lukraak Joden te doden, nee hij ontnam hun identiteit in Hashem en drukte de Griekse cultuur op. Zo stelde hij een Hellenistische priester aan voor in de Heilige Tempel, werd de Joodse geloofsuitingen verboden(Koosjer eten, verbod shabbat viering, brit milah, etc.) en werden er onreine dieren op het altaar geslacht. In hoofdstuk 1 van 1 Makkabeeën staat geschreven:

En hij liet de Torah boeken van God verscheuren en verbranden; en allen bij wie men de boeken van het verbond Gods vond, en allen die Gods Torah hielden, doodslaan. De vrouwen, die haar kinderen besneden, werden gedood; gelijk Antiochus geboden had. Maar velen van het volk Israël waren standvastig en wilden niets onreins eten, en lieten zich liever doden dan dat zij zich verontreinigden en wilden Gods heilige Torah niet afvallen daarom werden zij omgebracht.

Hij verhief zichzelf tot god, door zichzelf Epiphanes te noemen. Epiphanes betekent namelijk 'manifestatie van god'. Hij kreeg van velen echter de spotnaam Epimanes, de gestoorde, vanwege zijn gewelddadige acties. Maar naast deze gruweldaden plaatste hij ook een gigantisch afgodenbeeld van Zeus in de Beit Mikdash. De Beit Mikdash werd door dit afgodsbeeld en door de onreine offers die werden gebracht ontwijfd.

Tzadik ha'Dor

Binnen het Jodendom heerst de gedachte dat binnen iedere generatie een persoon wordt geboren met de potentie om de messiach te zijn. Deze persoon wordt ook wel de Tzadik ha'Dor genoemd; een rechtvaardig, heilig persoon. Zo leert de Midrash dat het sterven van een Tzadik de zonde van een generatie kan bedekken. Het ultieme voorbeeld hierin is Yeshua haMashiach die in zijn sterven als Tzadik de zonde van alle generaties van Yisraël deed bedekken.

Het woord **צַדִּיק** (Tzadik) begint met de letter **צ** (Tzadee), wat de achttiende letter is van het

Hebreeuwse Alefbeth. De letter Tzadee is opgebouwd uit een **נ**(Nun) en een **י**(Jod). De letter Nun staat hierin voor fraude en bedrog. Vanuit onze natuur hebben wij mensen de neiging om uit de **Jetser hara** (slechte innerlijk) te leven. Maar de Jod, de letter van de Messiach, is het goddelijke die aan de Nun wordt toegevoegd om ons te leren dat de materiële wereld vluchtig is en niet de bron is van volmaakte vreugde en goedheid. Zo dienen wij ons te focussen op de Jod, op Hashem in ons leven en onze omgeving. De Zohar leert dat toen Hashem de wereld schiep alle letters voor Hem kwamen. Elke letter kwam voor Hem staan en zei "G'd heeft de wereld met mij geschapen". De Tav kwam eerst en daarna de Shin en zo verder. Toen kwam de Tzadee voor G'd staan en zei: "G'd heeft de wereld met mij geschapen. Ik ben de rechtvaardige! Toen antwoorde Hashem "Ja, omdat jij de rechtvaardige bent moet jij verborgen blijven. Om die reden kan ik de wereld niet met jou scheppen". Maar als de Tsadee rechtvaardig is, waarom kon Hashem de wereld dan niet met hem scheppen? Elke wezen zou dan rechtvaardig zijn en er zou geen Tzadik ha'Dor meer nodig zijn, want allen zijn heilig en goed. De rabbijnen leren dat dit te makkelijk zou zijn, want het was Zijn bedoeling dat wij in Hem **Tikoen haOlam**, herstel van de wereld zouden bewerkstellen. Als wij de Jod aan de Nun gaan toevoegen kunnen wij de wereld verbeteren. De Tzadee moet verborgen blijven opdat men streeft om rechtvaardigheid te zoeken en zelf Tzadik te zijn. Eén van deze rechtvaardigen was Mattathias de Hasmoneeër en zijn zonen.

Tzaddikiem: Mattathias en zijn zonen

Een Tzadik ha'Dor in de tijd van de onderdrukking van Antiochus IV was Mattathias de priester die diende in de Tempel in Jeruzalem. Toen Mattathias het leed van zijn volk zag kon hij niets anders doen dan zijn kleren scheuren en rouwen. Op een dag kwamen afgezanten van Antiochus IV naar de verblijfplaats van Mattathias met de mededeling dat het volk van het plaatsje Modein hun geloof in God moesten opzeggen. Zij diende op die plaats offers aan de afgoden te brengen. Mattathias deinsde niet terug en riep stellig uit dat hij hier niet mee akkoord ging en dat hij trouw zou blijven aan het verbond van Hashem. Hij zou trouw blijven aan Zijn Torah en voorschriften. Op het moment dat Mattathias deze woorden net had uitgesproken kwam daar een Joodse man naar voren die een onrein offer wilde brengen op het altaar. Mattathias werd zo ontzettend boos dat hij de Jood op het altaar neer stak. Ook doodde hij alle afgezanten van de koning. Hij riep tot het volk: *“Laat iedereen die zealous is voor de Torah en die trouw blijft aan het verbond, mij volgen”*. Met deze woorden begon de Makkabeese opstand tegen het Hellenistische bewind van Antiochus.

Het was Jehuda haMakabi(Judas de Maccabeeër) de zoon van Mattathias die de opstand na zijn dood overnam. De duizenden opstandelingen werden naar Jehuda haMaccabi vernoemd; de Makkabeeën. De naam Maccabi betekent in het Hebreeuws 'hamer' en geeft de kracht van het Joodse verzet aan. Ook staat de naam van Maccabi voor de bekende zin die in Exodus 15:11 staat geschreven.

מי כהכמ במלא יי Maccabi

Wie is aan u gelijk onder de goden, Eeuwige? De Makkabeeën herkende dat zij niet enkel met aardse machten te strijden hadden, maar dat zij streden tegen afgodische, occulte macht. De macht van Edom; Esav die zich keerde tegen Yaäkov. Vanuit de bergen voerden de Joden een oorlog tegen zowel de Grieken als tegen de Hellenitische Joden die door het afleggen van de Torah als verraders werden beschouwd. Het leger van de Makkabeeën was een minderheid, maar met de kracht van hun God niet minder sterk. Jehuda haMakabi wist dat hij alles in God vermocht en dit is de les die de Makkabeeën alle Joden over de hele wereld wilde leren. Deze standvastigheid, behoudenheid en hoop maakt dat ons volk vandaag nog bestaat. Door alle verdrukking heen; van een Antiochus tot een Hitler blijft hoop bestaan. Zo is er een verslag van een voormalig Sonderkommando(voornamelijk Joden die moesten werken in de kampen) die beschrijft dat een groep Tsjechische Joden de poorten van de gaskamers van Auschwitz-Birkenau binnen kwamen lopen met het Hatikwa op hun lippen. Terwijl zij zongen *'O dan is onze hoop nog niet dood, de hoop die al tweeduizend jaar oud is'* werden zij geslagen door de Waffen SS bewakers.

Als wij vandaag anti semitisme ervaren, laten wij dan niet doen vrezen, maar doen hopen op de verlossing in de uiteindelijke verlosser. **Chazak, Chazak v'Ematz**; wees sterk, wees sterk en moedig en hoop op Hashem. Wij als Messiaanse Joden zijn geroepen om sterk te zijn in onze Tzadik ha'dor Yeshua die in zijn sterven de zonde van alle **Toldot** (generaties) heeft bedekt. Hij is ons ultieme voorbeeld om ook dit jaar tijdens Chanoeka een licht van gerechtigheid te zijn. Zelfs in de meest duistere periodes in het leven.

הכונה חמש Chanoeka Sameach Jichia Brauckman Chazan Beit Nitzachon

